

„ЗАСТАВА“ излази два-
пут у недељи, средом и
суботом.

Цена је на годину 10 фор.,
на по године 5 фор., на чет-
врт године 2 фор. 50 новч.
а. вр. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 100 гроша
на по год. 50, а на четврт.
године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају до
тине врсти, које из гласила
заузимају, и за сваку врсту
плаћа се за први пут 6, за
сваки даљи пут 4 новч. Осим
тога за жиг увек по 30 новч.
Донеси се шаљу уредништву
а предплата администрацији
„ЗАСТАВА“ у Пешти, Pala-
tin-Gasse Nr. 19 I. St. 22.

БРОЈ 57.

У Пешти, у среду 24. августа 1866.

ГОДИНА I.

Пешта, 23. августа.

Закључење мира између Италије и Аустрије оз-
начује се са разних страна као блиско и унапред из-
весно. Уступка Млетачке, што беше главно питање
између Италије и Аустрије, углављена је с једне стра-
не непосредним уговором између Француске и Аустрије,
а с друге стране наизменичким писмима између фран-
цуског цара и италијанског краља. По париском „Мо-
нитеру“ (од 12. т. м.), француско-аустријским угово-
ром утврђено је, да један аустријски пуномоћник пре-
да једном француском пуномоћнику градове и области
ломбардијско-млетачке краљевине. Пошто се то учини,
онда ће француски пуномоћник ступити у договор са
млетачким властима, и позваће се народ млетачки да
слободним гласом реши своју будућност. Што се ти-
че писама између француског цара и италијанског кра-
ља, јавни листови доносе засад следећу посланицу од
Наполеона Виктору Емануилу (писану 30 јулија):

„Чуо сам са задовољством, да је ваше величество при-
ступило примирју и првим условима мира између Прусије и
Аустрије. По томе је вероватно, да ће настати ново доба мира
за Европу.

„Ваше величество зна, да сам ја примио Млетачку пону-
ђену ми, да би је сачувао од пустошења и спречио залудно про-
ливање крви и да би Италија била слободна од Алпа до Јадран-
ског мора.

„Господар од своје судбине Млетачка ће скоро моћи да
обштим гласом изјави своју вољу.

„Ваше величество ће и у тим околностима признати радњу
Француске рађену на корист човечанству и независности народа.“

Лондонски „Ентернационал“, уверен да ће се
мир између Аустрије и Италије скоро утврдити, вели,
да ће одма потом Аустрија званично признати Итали-
ју као независну краљевину, и послаће свог представ-
ника у Флоренцију. Али, додаје „Ентерн.“, и Италија
ће са своје стране фамилији в. војводе од Тоскане, и
фамилији војводе од Модене повратити њихову при-
ватну имаовину. За бив. краља од Напољске Аустрија
ће само изјавити жељу, да би се и њему повратила
његова приватна имаовина.

По истом лондонском листу, између помирене А-
устрије и Прусије онажа се тежња ближег споразум-
љења за будућност; у тој тежњи предњачи краљ од
Прусије. Заиста је Прусији лако тежити за будућим
зближењем са аустријским двором: али да ли и овај двор
може лако прегорети изгубљени утицај и изгледе у
Немачкој?

Југонемачки савез који је био стављен у изглед
поред северо-немачког савеза, као да ће у самој клици
да се уништи. Не само да југонемачки листови пока-
зују одвратност од цепања Немачке на јужну и север-
ну, него ево у Баварској, која би имала бити на челу
југонемачког савеза, и само народно представ-
ништво сагласило се 16 т. м. на ово закључење: да
би тесно придружење Прусији било једини пут, да се
Немачка уједини помоћу слободно изабране скупшти-
не (парламента), да се немачки народни интереси чу-
вају и од туђинског нападаја бране. Баварски сенат
одбио је предлог народног представништва учињен у
смислу споменутог закључења; али ово закључење о-
стаје доказ да јавно мишљење у Немачкој хоће народ-
ну јединицу као јемство немачке снаге и будућности,
па било да се тој јединици и под старешинством Прусије
први основ положи.

Ако и касно, Р у с и ј а почиње отварати очи пред
истином: да уговори „великих сила“ који су поста-
вљени такозваној „европској равнотежи“, немају никакве
везујуће силе за германско и романско племе, него су
једино оковиза славенских народе, по њиховој слепој вери
реч дипломатије. Тако „Петроградски Журнал“ зва-
ничким гласом вели:

„Царска влада предложила је дворовима који небеху у
рату да Европа учествује у питању о пределим и политичким
променама европске равнотеже основане на уговорима који су
заједнички потписани.

„Тај предлог неби подпомогнут од других дворова, и на-
чело европске узајамности (солидарности) би у часу на стра-
ну уклоњено од оних сила, чијим је сагласијем та узајамност
била основана.

„Царска влада уздржала се од пресуде, а почем права
Прусије као европске велике силе остају сачувана: то је њена
радна слободна. Народни интереси Прусије остају за ову јединицу
водиља.“

А руски „Голос“ пише:

„Питамо ли се о важењу уговора, онда немамо никакву
основа одрицати, да су ти досад само на артији важили, да су
од свакога нападаја и рушења бивали, а наравно никад на ко-
рист Прусије. Прусија је највише при том добила, премда она

беше побеђена монархија, коју је само Русија одржала. Лом-
бардија и Млетачка неприпадају више Аустрији. Сардински краљ
одпре наш савезник, сад је непријатељ Русије.

„Франкфурт и неке немачке државе, којима је суверен-
ство уједињено уговорима од 1815, сад ће Прусији да припаду
Француска је повредила те уговоре дубардањем Антверпена а
Инглеска уступком Јонских острва. И опет западне силе про-
тив се наше право да држимо ратне лађе на Црном мору,
праву које би нам данас тим више вредило што нам се Балти-
ско море на очи затвара.

„А ту се смео запитати: је ли Русија икад европске у-
говоре повредила? Русија, једина сила у Европи од 60 до 70
милиона житеља, није ништа добила и никаква тала имала у об-
штој деоби. Једи Русија једина обавезана, да све европске уго-
воре поштује? Питамо сад: зашто да остане у сили париски
уговор од 1856? Време је дошло, да се одупре господарењу
на Балтијском мору и да се мисли на Црно море.

„Уговор од 1856 није светији од уговора 1815.“

Пишући тако о старим уговорима и о новим про-
менама европским, руски листови непрестају доноси-
ти доказе пријатељског одушевљења између Р у с и је
и А м е р и к е, као да би хтели тиме нагласити бу-
дућу светску важност американских и славенских на-
рода, наспрам привременог садањег европског значења
германске и романске расе.

Међу осталим „Руском Инвалиду“ пишу из Мо-
СКВЕ: представник сеоске депутације, Гвозданов, по-
здравио је изванредног североамериканског посланика
Фокса у име руског народа. Фокс предао му је за спо-
мен један американски барјак, на што је Гвозданов од-
говорио: „по потреби цела Русија развиће своју за-
ставу поред американског барјака.“ У Петрограду
даван је ручак у част американског представника код
петроградског двора, ђеперала Клеја. Том приликом
напита је здравица Клеју, на коју је он одговорио
подужом беседом, у којој је међу осталим рекао: „мно-
ги страници сматрају пријатељство између Русије и се-
верне Америке као измајсторисано и уображено. Нека
они погледају на неколике руске и американске ратне
лађе у Кронштату, па ће се уверити, да то пријатељ-
ство нити је измајсторисано, нити уображено.“ По јед-
ном телеграму из Петрограда од 17. т. м. цар и царица
правили су свечану част американском посланику, и
на тој части цар је напио здравицу за благо сједињених
североамериканских држава и за утврђење пријатељ-
ства између Русије и Америке.

Позната је давнашња жеља североамериканске
влада да има у средоземном мору једно сопствено
пристаниште; сад се чује да Русија подпомаже у томе
североамериканску владу, а ова ради да купи од Турске
једно острво у Архипелагу. То као и топло подпомагање
Грка у Кандији од стране американског консула та-
мошњег доведе неки у сазеу са источним нитањем,
мислећи да би Русија у савезу са северном Америком
могла кад и како хоће то питање решити.

Из Москве јављају, да се отуд силна војска
шиље према југу, и то се узима као знак, да Русија
особито пазу на догађаје који се почињу на истоку
развијати. А у Русији обште је мишљење, да је време
да се обнови и оснажи руски утицај на истоку, где је
уговором од 1866. потучен.

Бечки „Вандерер“ дознаје из Пољске, да Рус
заиста сву пажњу своју на исток своди, али да су ис-
точни Хришћани још међу собом несложни, и једва ће
бити у стању да се спреме за обшти устанак. „Грци
на југу, вели се у „Вандереру“, траже византијско
царство; хришћани на западу и северу (Турске) не-
мисле да имају у себи доста снаге за оснивање само-
сталне државе; Црногорци и Срби желе да буду ва-
зали Аустрије (?), а Румуни, вазали Русије, Руска
влада спрема се за сваки случај, и као да рачуна на
велики рат.“

Народно представништво у Кандији издало је
следећи проглас:

„Од народне скупштине Крећана на све Крећане како на
овом острву тако и ван њега, и на све хришћане.

„Народна скупштина Крећана имајући у виду опасан поло-
жај отачбине, уздајући се у чувства свију синова ове славне и
свете земље, као и свију Јелина, позива се овим актом на њихов
патриотизам, и у име наше обште и несретне отачбине при-
зива их да овој помогну саветом и делом, те да се једном по-
стигне циљ за којим сви теже, и за коју је толико жртава учи-
њено.

„Алијакес Терисоса од Сидона. 30. јулија (11. авг.) 1866

„Народна скупштина Крећана.“

По париском „Монитеру“ у Цариграду су у по-
следње доба спремали да пошљу једног владиног чо-
века у Крету, да би на месту видео стање ствари, а

имао би пуномоћство да испуни праведне жеље наро-
да. Тај човек имао би бити Мустафа Ђерећлија, отац
Вели-паше. Он је 40 година управљао Кретом, па се
предпоставља да добро познаје то острво, и порта се
нада да ће он својим утицајем умирити Крећане. И
париска „Патрија“ јавља, да је турска влада наумна
чинити уступке Крећанима, али под условом да ови
положе оружје. Представници европски у Цариграду
налазе, вели „Патрија“, да су уступке на које је ца-
риградска влада склона, задовољавајуће, и надају се
да ће вође народног устанка у Кандији засведочити
исти дух помировости као и саветници турског цара,
а те вође већ би биле спремне да дођу на састанак
и разговор са турским човеком, ради мировања. По неки-
ма био би послан из Цариграда Махмуд паша ради
преговора са Крећанима, а не Мустафа Ђерећлија.

Преко Марсеља стижу протитни гласови, а наиме:
да је турска влада заповедила да се напада на Кре-
ћане, који су заузели најтврђе тачке острва. Турска
војска ради пре свега да пресече сваку спољашњу све-
зу Крећана, те да им ни одкуд помоћ доћи неможе;
но она се у томе досад заман усљавала, а Крећани
се све јаче утврђују. По једном писму из Канеје, тур-
ска војска и народна војска у Кандији налазиле би се
једна другој на очима код Кастала, па би Турци по-
зивали Крећане да ови први опале, а Крећани би опет
нудили ту част Турцима. Ни Турци ни Крећани неби
хтели да им се може пребацити од Европе одговорност
за оружано нападање.

РАДЊА СЈЕДИЊЕНЕ ОМЛАДИНЕ СРПСКЕ.

∞. У Новом Саду 20. августа. Ево ћу сада
да вам саопштим радњу другог састанка уједињене
омладине, који се 16. о. м. пре подне од 8 до 12. а по-
сле подне од 2 и по до 7 држао:

Пошто се записник прошлог састанка прочита и
одобри, председник јави да је дошао телеграм од панче-
вачке омладине, којим поздрављају прву скупштину
омладинску, и преда скупштини венац од свежа цве-
ћа са народним тракама, на којима су ови надписи:
„Као што је овај венац свезан, тако нек вас везује
слога и љубав.“ — „Живица сложна омладина!“ —
„Новосадске Српкиње.“ — Све ово примљено је с ве-
ликим одушевљењем и пропраћено је са громким „жи-
вели“ и „живеле.“

Тоша Недељковић предајескупштини књигу „Пре-
глед историје васпитања“, коју писац Др. Димитрије
Матић шиље „библиотеци сједињене омладине српске“
Недељковић честита што је омладинској библиотеци по-
ложен темељваљаном књигом. — Затим узе реч Милан
Кујунџић да саопшти писма и предлоге о устројству
и раду омладине од оних пријатеља омладинских, који
пису могли доћи лично на скупштину. Прво прочита
писмо г. Владимира Јовановића, који у главном жељи:
да сви млади Срби, од свуда где их има, саставе сје-
дињењем својих умних сила савез српске омла-
дине; да исти савез тежи: одгајању свести о заједнич-
кој славној прошлости, утврђењу братске заједнице у
љубави обштега добра, развитку човечанских врлина,
осветљању народног образа и свеколиком напретку Ср-
ба, све на основу истине а са помоћу науке. Потом про-
чита писмо професора Алипија Васиљевића, који жељи
да на скупштини не буде никаквих формалности, да
се не установљавају никакви статут, него само да се
изнесу оне идеје, које има омладина да остварава, а
те су по његовом мишљењу: идеја јединства васцело-
га Србства, идеја истинског народног одобравања и
идеја јавног морала; и да се посаветује само о начи-
ну како да омладина те идеје остварава. Напоследку
прочита и писмо професора Стојана Бошковића, који
би желео да ово предузме омладинско буде наставак
„дружине српске младежи“, која је 1848. постојала у
Београду, као и „Лицејци“ и то с тога, што мисли де
цео српски живот треба да се усредсреди у Београду,
и то све српске тежње треба да се окрећу југоистоку.
Том приликом разлаже Кујунџић и своје мишљење о
важности омладинског дружења и налази је понајвише
у томе, што се тим најбоље образују честити характери.

Сад позове председ. скупштину, пошто ника-
ких посебних предлога није више било, на дневни
рад, и перовоћа прочита прву тачку „предлога, одбо-
ра целокупне омладине за радњу уједињене омладине.“

Ст. В. Поповић захтева да се ради оних многих чланова, који на првом састанку нису били, прочита цео одборски предлог. Пошто се ово учини, узвече Ђорђе Бугарски говорећи о предлогу уопште, и вели да он не одговара својој задатку, јер није чисто предлог за радњу скупштине, него за радњу омладине уопште, па предлаже да се други предлог изради.

А. П. Радовановић, побија предговорника и жали се, што овде одна у почетку оћемо да заподенемо неке формалности; и позива да се као браћа сваке излишне формалности оканемо.

Ћ. Бугарски позива Радовановића на ствар, а председник опомиње да само он може позивати на ред.

Тоша Недељковић говори, да ми нисмо никакво конститувано друштво, него да смо се искупили, да одредимо, шта и како треба да радимо.

С. В. Поповић. Није пуки нов предлог, јер по овом се може подпуно одредити радња и делокруг како ове скупштине, тако и целокупне омладине.

Јован Бошковић. Задатак скупштине ће се тек само онда видети, кад народ добро проучимо. Овде разлаже у подужој, лепој беседи како морамо народ проучавати и поучавати и како око тога живо прионуту морамо, јер је у нашем народу тек само једна десетина научењака, а девет десетина осталих, т. ј. трговаца, занатлија и тежака, зато се никако на школу основити неможемо, јер она нам тек помало даје учених људи, него ми се морамо најпре к народу спуштати, а међутим и непрестано науком бавити, да тако, кад се једном издигнемо и народ себи привучемо.

Миша Димитријевић жели да се прекине генерална дебата, и да се одма на специјалну пређе. — То се усваја, и чита се прва точка предлога, која гласи: „Србска омладина саставља се у целину.“

Ћ. Бугарски жели да се најпре одреди шта ја омладина и ко спада у њу, и мисли да би се то овако могло формуловати: у омладину спадају сви они Срби, који су чланови појединих омладинских друштва; а никако неодобрава дефиницију „Зоре“, која вели да сваки спада у омладину, у коме младо срце бије, јер је познато да је млађих људи крв јача и врелија, а у старијих спорија и ладнија.

Миша Димитријевић вели да Бугарски врло материјално схваћа дефиницију „Зоре“. Ми нећемо да меримо каква је у коме крв, него гледимо на начело, јер знамо врло добро да има некојих, који се, премда крви младе, ипак из омладине изметнуше.

А. Деановић. По дефиницији Бугарског ми богослови не би спадали у омладину, пошто међу нама друштво не постоји.

А. Сандић наводи у подужем говору старе Грке за пример, који тако исто никакве разлике не правише, него је сваки слободно долазио на олимпијске игре, коме је год жеља била да види брата и позна своје богове. Омладини се не могу границе постављати, јер омладина је вечита, и док је народа биће и омладине; рад јој је огледало, у ком се огледа развитак млађане душе, као кита цвета скупљена у перивоју народном.

Т. Недељковић, говори да није нужно толико време трошити, јер овде је главно одредити, шта је задатак омладине, а не шта је омладина, јер ово је познато.

А. П. Радовановић. Поречма Бгарсковим овај наш брат Црногорац, који је толико душманских глава скинуо, и који је ево и међу браћу дошао, не би спадао у омладину.

Акс. Максимовић иште гласање, да се време не троши.

Ћ. Бугарски одговара Деановићу, да је он мислио омладину у ширем смислу, зато моли да га зло не разуме.

Божићар Вујић говори да не треба никаквих формалитета ни дефиниције, у омладину спада сваки ко оће да ради.

Закључује се, да дефиниција није нужна и прва точка се усваја онако, као што је у одборском предлогу.

Ћ. Бугарски примећује да наслов у предлогу није доста јасан, требало би рећи: „Предлог за радњу омладинских састанака“, и захтева да се измени наслов.

Илија Вучетић му одговара, да је наслов врло јасан, јер то је предлог за радњу уједињене омладине, дакле и за скупштинску и у опште за целу омладинску радњу.

Ст. В. Поповић примећује да се опет у генералну дебату упуштамо.

Председник по захтевању скупштине прекида даљи говор о томе, и прелази се на другу точку предлога, која гласи: „Задатак јој је: да у савршава саму себе и да буди народни живот у свима странама његовим, надокнађујући у томе радњу цркве, школе и учених друштва.“

Ст. В. Поповић жели да се II. и III. точка заједно прочитају и претресају, јер су сродне. Предлог се усваја и чита се још и III. точка предлога, која гласи: „Тај задатак гледаће да постигне омладина: проучавањем народа и ширењем науке и уметности у све редове народне.“

Ћ. Бугарски. Овде се означава задатак омладине, али се тај сад не може одредити, него по времену, јер временом ће се видети, шта ће бити задатак омладине.

Ст. В. Поповић. Ово је конститутивна скупштина, — дошли смо да се договоримо шта ће да се ради у опште, а не шта да се ради на овој скупштини данас.

Миша Димитријевић. Од како је света и века увек је један и исти задатак омладине, а како нам црква и школа хрђаво стоје, а учених друштва скоро немамо, то не може друго бити задатак омладине, него као што је у II. точки наведено.

Јован Бошковић говори опет у подужем лепом говору, да је задатак омладине исти, што је и задатак школе и учених друштва. Овде говори о пороти, за коју вели, да су ју Срби већ у оно доба развијену имали, кад је код Енглезе још у повоју била. Треба да будимо народни живот, не дакле да пишемо научне разправе, него да обавешћујемо народ, да пишемо популарно, шта је порота? државно право? парламентарна система? Тек кад свесту пу блику имали будемо, онда ће се и државник сваки на јавно мишљење обзирати.

А. П. Радовановић држи да је задатак омладине и то, да разпитају свуд по народу какво је стање, па онда да обавештава народ и да уз то статистичке податке прикупља. Даље вели, да омладина треба највећма и пре свега да учи, и то не другога ради него баш себе ради, јер ено нам примера, на угарском сабору имамо 12 посланика, а тек на 2—3 знају језика, па не могу да нас заступају. Омладина наша под видом родољубља неће да учи мађарски, али то није родољубље, него је лењост — кад сам немачки учити

морао, зашто не би и мађарски знао. После вели, да учимо наш свет да прими црногорско одело па неће бити разкоша.

Петар Деспотовић говори да треба, да одржимо смерно мњење о нама у очима старијих људи, па за то предлаже, да се место „надокнађујући“ рече „подпомажући“. Не може се и не сме радња цркве надокнађавати, јер ова је света. Тако и радња школе.

Вајко Мајински предлаже, да се у место „задатак“ каже „цел“, јер је то врло смело речено. Кад ко узме себи шта као задатак, онда је обвезан, да то и изврши.

А. Сандић. Чини му се, да Деспотовић није схватио у правом смислу реч „надокнађујући“, и тумачи исту са „посредујући“. Лепо је смеран младић, али још лепше је видети младића, који се поузда у своју снагу. Мајинском одговара, да је боље рећи „задатак“ него „цел“, јер прво већма обвезује.

Ст. В. Поповић и Тоша Недељковић тумаче још и даље и доказују, да треба да остане „задатак“.

Исидор Павловић баца поглед на досадању књижевну радњу наших научењака, и вели, да се у нашу књижевност нека мода увукла. Тако су из почетка сви филолози хтели бити, после тога сви све сами песници, а сад опет као да оће сви естетици да се одаду. Ми смо у свачему врло једнострани, а то је од велике штете кад се само једном делу свестне радње одамо. Много и сбог тога рањемо, што почнемо науку без талента, јер се за модом поведемо. Пре него што хоћемо да се којој струци одамо, треба да се испитамо да ли смо за то и да се не предајемо ни једној науци, за коју талента немамо. Омладина ће се тако у савршити, ако се ода оној струци, што је народу од највеће користи. Доказује целисходност II. и III. точ.

А. Сандић објашњује такође II. и III. точку, говори како немамо књига: та немамо ни ваљана букуара, немамо науке, која је најпужнија оном, што почиње учити и мислити. Препоручује да се проучава историја садањег доба. У „Зори“ је имао прилике видети слабо хајање за историјом, која је почетница и преодница свакој науци.

Ћ. Бугарски. Сандић је то у суштини рекао, што је он хтео казати, али се није Павловићевог говора дотакнуо, зато он одговара Павловићу, да неможемо знати за коју смо струку способни, јер онда још не долазимо с науком, кад учити почињемо.

А. П. Радовановић говори, да треба морал у народ уводити, а уједно му и у материјалном поправљању на руку ићи, кад народ нема леба, треба му помоћи. Календар — то је књига, која се у свакој кући налази, коју свако чита, па такве књиге треба да издајемо са одабраним садржајем, где ћемо га о свему, што га тишти, обавештавати, говорити му важније из народне и пољске привреде и т. д., учити га да пиље дете у школу, и убедити га, да му само у томе лежи спас. Узмемо само за пример, кад дете молитва научи, неће га моћи поп за венчаницу оглобити; кад неће свештенство да учи народ, ми га морамо учити, и то све у календару. Узмите само ко нам календар издаје? Фуке, — а заиђите по граници, наћићете у свакој кући Raaber или Ofner. — Кад нам тежак буде изобразен, онда ћемо нашу тежњу постићи.

Овај говор прекидан је на више места са одобравањем.

Емил Чакра говори да у другој точки нема спомена о побољшавању материјалног стања нашег наро-

Подлистак „Заставин“

ПРОЛОГ, који је говорио Тоша Недељковић на беседи целокупне омладине србске у Новом Саду.

Суђено је тако човеку, многопоштовани зборе, да при најсвечанијим тренутцима нема речи, којима би им се одазвати могао. Ја видим предавном многобројна и одабрана лица, и осећам како ми усањују речи при самом постанку својој, те не могу да изречем оно, што ми се у срцу рађа, јер у њему и остаје. Поздравити вас хтео би, браћо моја, али је слабачка сила говора мога, да вам поздрав изрече; по за који тренутак само, па ће се у овој дворани заорити песме, уредиће се свирке и потећиће складнији говор са овога места — и то нек вам поздрав буде, браћо србска!

Јесте, мени се чини да ћемо у тима гласима зачути божију трубу, која ће пробити и у најсакривеније кутове срца нашег, да нас пробуди; да подстакне у нама понос српски, и споји нас душевном невидљивом силом свести српске. Ал није ли то све; нисмо се искупили на ову свечаност, да се забавимо за овај тренутак само. Многе су овде груди, у којима се тако потреса срце у овај ма, да ће вечне траге оставити у себи, да ће остати највећа, најмилија и најтоплија успомена, која у младим грудма понићи може; ова беседа освећује онај тренутак, у којем се подмладак српски братински загрио, да свој живот Српству посвети.

И уз ту најсветију успомену, отварамо ми сви и двери ономе светилишту, гдемо нам живи понос и свест српска. Тамо ћемо навек улазити моћи, да у попосу и свести подрађујемо и облагорођавамо срце своје.

И на овом месту, са кога ће нам сада звуци из садашњости и разведрити срца наша, сто пута је на овом месту излетала пред нас и прошлост српска. Сто пута смо на овом месту заносили се у она давна и тамна времена, за која смо већ мислили, да смо их заборавили, која су за Србина тако пуна чара и утехе, да му оживе душу, која је малаксала под теретом вековни певала.

Па ако то светилиште, које позориштем називамо има заслуга по народе и људство, то по онај народ, којему предстоје још многи неизвесни дани, не може имати важније заслуге, него ако му неда оценили се од славних прошлости његове, ако га непрестано вежује за она времена, где му је снага бујно цветала, ако преноси у њега онај полет и онај живот, који му је пуждан, да му и будућност славна буде.

То је најглавнија потреба, због које основасмо позориште, то је најглавнији утисак, под којим позориште треба да распростире међу нама опште изражање, да нам облагорођује срце, мишљење наше и осећање.

И пет година како га основасмо, па које користи стекосмо са њиме?

Погледајмо многопоштовани зборе на друштвени живот наш. Који би се потужио да је сада горје, не би имао право; у њему се тару сада разне стихије из

који ће под упливом позоришта на боље изићи. Па ко може рећи да је боље детету, кад га занемаримо и напустимо, него кад је у школи, где се и само и силом учитеља мора да бори са навадама својим; није му мила школа, али ће боље бити, кад из ње изиђе; па тако ће бољи бити и друштвени живот наш, и овај у њему знак је баш да ће бољи бити, како му се процес сврши, како се отресе од оних тужби, које подиже данас и остарина и омладина на њега, а да се то пре и успешније изврши; приноси и приносиће највише народно позориште. Ал имамо и такви успеха, који су много очевиднији; који радо немчасмо, надимасмо се и одметасмо од својега језика, нисмо ли се застидели гледајући овде комичност и покондиреност такви улога у толиким комадима, које није нужно, да спомињем овде; и не отимамо ли се сада, непоносимо ли се сада језиком својим рођеним?

И уз то ширење језика, корачала је сусупице и свест србска. Не обиће ли нам позориште готово све оностране крајеве наше? И по Банату, где се Романима, и по Бачкој где нас нестаје уз Мађаре, и по Тројединци где нам одузимају име; нисмо ли свуда оживели, гдегод је ступило позориште? Данас браћо моја, где сваки час промене наилазе као ветрови, да нас нас овако расејане и отуђењу изложене само свест сачувати може. И свест нам од то доба јача, узајамност се међу нама шири и добија већи полет. Па укрепиће нам се и напуштена религиозност, процветаће нам и књижевност и развиће нам се све силе духовног, вишег живота, само озбиљно, непрекидно делајмо.

да, за то предлаже, да се ова реченица уметне: „и пружа средства за побољшање материјалног стања.“

Замфир жели да дебата што краћа буде, јер време се губи, и ми не можемо дуго заједно остати.

Ст. В. Поповић одговарајући предговорнику, вели, да не требамо никог да спречавамо у говору, треба дати сваком слободу говора. Ова мњења, што се овде изказују, служе нам као неко упутство за даљи рад, говори како треба проучавати народ на основу народних песама, приповедака, пословица и т. д. — Код нас треба науку према потребама народним обрађивати, а не систему филозофије у 10 књига писати, коју слабо ко разуме. Ја писца поменутог дела као свога негдашњег професора врло уважавам, али ми смо с материјалне стране јако пали, па држим да с те стране треба на роду помоћ пружити, — јер кад сам гладан не могу ја филозофију и астрономију штудирати. Болесника треба одма лечити, а не место лека наручивати му нов парџаљина. (Бурно одобравање.) Народ слабо иде у цркву, одговара: „немам крајцаре да дам у тас.“ Треба се спустити у најниже слојеве народа, па њих поучавати. Господа нису одржала народ. Од доле треба почети, а не од горе. — Наш народ се боји многе деце, — запиташ лепу, здраву младу србску: „Колико имаш деце?“ Одговори ти: „једно.“ А погледајмо на Чивуте, — Чивуткиња роди по дванаесторо. Треба се дакле старати да многу децу одгајемо, па да их за раденике приправимо (одобравање.) Што се календар тиче, слаже се с Радовановићем. Шта имамо у „Ласту?“ Имамо упутство како се игра србски кадрил. У гдекојим календарима има таквих песама, од којих се сваки човек гнушати мора, не камо ли да се у поштенним кућама, у породици читају. Омладина треба да се постара за добре књиге, које прокижу у доње редове народа. Жали се, што су наши књижевници толико време провели, препирући се о „јоти“ и „дебелом јеру.“ Жели да се при издавању и популарисању књига по главно узме у обзир карактер нашег народа и његове данашње преке потребе.

Акс. Максимовић говори, како наука о музици код нас врло хрђаво стоји. Имамо неке омладинске певачке друштине, али с тим још ништа нисмо постигли; треба са музикалним изражавањем народа почети и од горе с препарандијама и од доле с основним школима, треба у најнижу класу народа музику увести, јер народ наш има по природи својој врло велике способности за музику. У сваком сеоцу треба учитељ бар мелодије, које су тако дивне и лепе, да их ни један вештак створити не може, побележити и од пропасти оачувати, јер и тако су многе и многе већ пропаде, а многих за кратко време нестати може. Предлаже дакле да се у омладини једно друштво, или одбор склопи, који би се имао о томе посаветовати и побринути, како би се наука о музици у нашем народу распрострла.

Предлог Мајинсков и Деспотовићев одбацује се и задржава се редакција. Предлог Радовановићев и Максимовићев одлажу се до збора о IV. тачци, јер тамо спадају, а предлог Чакрин се усваја.

Чита се IV. точка предлога, која гласи: „Ради тога састајаће се омладина сваке године на скупштину. Ту ће се јављати резултати поменутог проучавања, т. ј. извештаји о стању књижевном, друштвеном и материјалном нашег народа, и договараће се о томе, шта омладина треба на то даради, према своме задатку. Скупштина се држи“

„Ко оће да се одликује, знојити се мора“ рекао је један код стари Грка. Ко нема постојанства не само да неће никад ништа постићи, него није ни заслужио да постигне што. И пет је година, како нам позориште постоји; и који народ у нама сличном положају, за пет тако кобни година с одушевљењем се заузима за коју ствар, тај показује да се не само користи њоме, него да ће је заиста и постићи. Кобне беху те године многопоштовани зборе; по њима се витлаху политичне и материјалне невоље, једне морећи глађу а друге претећи и страшећи моралном смрћу, и кроз те године пронео је народ српски и сачувао позориште своје.

Да пријонемо одсад многопоштовани зборе, и да обезбедимо ту подпору и сапутницу народног живота нашег, да утврдимо то хранилиште свести и поноса нашег. Ненапуштајмо, непрекидајмо ништа, што имамо јер то би значило до века почињати само. Доста нам беше невоље, време је ваљда, да се поуздамо одсад у сретније дане.

Па нека ова беседа знамење буде томе поновљеном одушевљењу, нека буде и скромна благовесница, која ће разнети гласе по свима крајевима нашим, да приносимо жртву на олтар ономе светилишту, где живи понос и свест наша, где чувамо прошлост и славу своју, где чувамо образ и утеху будућности својој, — па онда нека се заоре песме у овој дворани, нека се удесе свирке и потече складнији говор са овога места, онда нека со поведе коло ситно и дивно, онда нам свима било сретно и весело!

сваке године у другом месту; кади где, одређује сама скупштина.“

Б. Бугарски предлаже да се на скупштини читају и извештаји о целогодишњем раду појединих омладинских друштва.

Б. Вујић предлаже да се омладина одма сад постара, како би се једно економско друштво склопило.

Ст. В. Поповић слаже се и подкрепљује предлог Бугарсков.

Милан Димитријевић мисли, да не треба сада да се одреди место за другу скупштину, јер могу наступити промене у држави, да се тамо, где се сад напред одреди, неће моћи објавити скупштину, зато предлаже да се једно друштво опуномоћи, које ће све те околности испитати, па ако би влада била противна, оно ће извести омладину о томе, те ће се после договорно друго место одредити.

Б. Бугарски говори за Димитријевићев предлог, а Чакра и Радовановић за редакцију.

Ј. Бошковић говори, да би у таквом случају два — три места изабрати могли, па ако се у првом месту не би држати могло, онда би у другом, или ако и ту не, у трећем.

А. Сандић предлаже, да се последња алинеја IV. тачке одвоји од ње, и да се као посебна точка на крају стави.

Б. Бугарски предлаже да се последња реченица у четвртој тачки овако формулује, кад и где о том се саветује скупштина, а решава оно друштво или одбор, који буде изабран за годишњег заступника целокупне омладине.

Предлог Бугарсков: да се на скупштини читају и извештаји о раду појединих друштва, и предлог Сандићев усвајају се, Вујићев се одлаже до збора о VI. тачки, јер тамо спада, а остали су предлози одбачени и остаје се при редакцији одборској.

Чита се V. точка предлога, која гласи: „Омладина штампа ће своју скупштинску радњу у друштвеном гласнику, који ће се звати „омладинска заједница.“

Илија Огњановић пита какав је то гласник, мисли да би најпре требало рећи да ће се штампати гласник, пак онда шта ће у њега доћи.

Б. Бугарски доказује да је овде одбор сам собом у противуречју био, а Сандић вели, да је само у стилизацији погрешно. Противно доказују Ј. Бошковић и Ст. В. Поповић.

Илија Вучетић предлаже, да се у гласнику не штампа скупштинска радња, него саставци појединих чланова омладине, који су у ком омладинском друштву прочитани и одобрени.

Др. Милетић подпомаже тај предлог и говори о томе, да би се радња скупштинска могла само у кратко додати гласнику, али њему да је главно да буде огледало чисто омладинског књижевног рада, и тога ради предлаже, да се реч скупштинску изостави.

Милан Димитријевић предлаже да дођу пред „омладинску заједницу“ свагда по 7. 8. листи календара.

Миша Димитријевић предлаже да само они саставци могу доћи у „омладинску заједницу“, који су од појединих друштва одобрени. Они пак чланови, који нису ни у једном омладинском друштву, да могу своје саставке, ма њоме друштву на пресуду поднети, и тек тако одобрени, могли би имати места у „омладинској заједници.“

Даљи разговор о петој тачци одлаже се на после подне, јер је већ подне превалило било, а међутим се усвоји предлог др. Милетића, да се реч „скупштинску“ изостави, а предлог Милана Димитријевића одбацује се.

Д О П И С И.

Н. Сад 19. авг. Беседа, коју је србска омладина у Н. Саду 17. авг. дала, била је врло сјајна. Добиће те особити опис беседе, за сад вам само толико јављам, да је света било врло много, и са свију страна, из Бачке, Срема и Баната. Дворана је била дубок пуна. На беседи је био и арх. Лучић, кога је омладина почастним местом одликовала. Приход је од беседе на 1600 фор. а. вр., а по одбитку трошка изнеће на чисто до 1300 фор. а. вр. на корист србског народног позоришта.

Омладина је јуче довршила своје скупштине. Предлог одбора у обзир организма омладинског примљен је, који је у главном онаки као што сам вам пре тога у напрту саопштио. Омладина ће издавати часопис, под насловом „Омладинска заједница.“ Књижевну страну часописа руковаће ове године друштво „Зоре“ у Бечу, а економску, певачко друштво у Београду, коме ће се прилози шаљати имати. За састајак до године одређен је Београд. Постављен је један економско-статистички одбор, који ће податке о материјалном стању народа нашег прикупљати, и спремати предлоге скупштини омладинској за економско-материјалне правде. Избрани су стручни људи из средине старији, који ће поједина дела пресуђивати, која ће омладина издавати. О свему ћу вам обширније писати, док само од непрекидни седница доспем.

Н. Сад 20. авг. У мом кратком извештају о течају скупштине Матице србске изоставио сам, да су ови за питомце Текелије изабрани: Влад. Мајински из Брањева, који је вел. гимназију свршио; В. Поповић из Ст. Бечеја, који је у Пешти II. гим. разред свршио; Ђорђе Стојановић из Осека, који је тамо вел. гимназију свршио, и Мита Марковић из Панчева, који је у Винковци гимназију слушао, овај последњи за случај, да један од садашњих питомаца неположи окт. мес. државни испит. Јерешин, који је од крим. одељења на друго место кандидован био, изостао је, ма да је јуриста, и ма да се по сата о том дебатовало, како би требало, да једна од сета ceteris paribus — кад су иначе надтицатељи једнаке даровитости, и ма да је исти врло добар ученик и у гимназији био, и таки и у правима остао. Конкурената је било 23 од који је књ. одељење 12 за избор предложило, међу које после дуге дебате о праву скупштине и књ. одељења буде Мита Марковић међу кандидате увршћен. За Јовановићеву закладу били су три конкурента, од који је одељење двојицу: Станисављевића, и Марковића, обојицу са реалке у Панчеву предложило; изабран је први, који је родом из Окуљана (у слав. крајини), и који је учитељ био, те се на даље науке дао. Има једно празно место и у заклади Нест. Димитријевића из Бечкерек, но почем је извештај о том тек у последње дане стигао, те се није стечај расписати могао: то је закључено, да се стечај расписе, а избор се, односно кандидација поверава за овај ма управљајућем одбору Матице и књиж. одбору у заједници.

Прегледано је стање закладе Петра Костића из Черевиха. И овде је било подуже дебате, о којој доцније. Предлог, да још за идућу годину стипендија по домањању прихода те закладе у живот ступе, буде одбачен.

Дуго се дебатовало о обстанку листа „Матице“ који Матица издаје. Предлог, да се ова укине, одбијен је са 19. пр. 10 гласова.

Управљ. Одбор је обновљен.

О свему обширније следоваће.

Данас је пре подне довршена скупштина срб. нар. позоришта. Између осталог решено је: одбијену молбу конгреса србског за подпору нар. позоришта из државне благајнице опет поновити, чим се редовна и уставна влада поврати, осим тога поред поднесене молбенице на уг. сабор такову и сабору троједне краљевине поднети; најпосле искати допуштење за лутрију на фонд срб. нар. позоришта. Позваће се такође народ, да за време, док државна субвенција не стигне, редовним прилозима у помоћ нар. позоришту притече, и то нити на тај начин, да се на „приложницама“ упише сваки родољуб, за које ће време, колико, и у којим ратама прилагати. Повереници друштва за срб. народно позориште да посредују то уништавање, а омладина србска, која је ово дана јасан знак свог бића и родољубља дала, позваће се, да још пре него што на школе иде, у својим круговима таке уписе прибавља. Ко на то вољу буде имао, имаће се обрати или на економски одсек позоришта у Новом Саду, или на поверенике нар. позоришта у сваком месту, да штампане бланкете таки уписица добије, и уписане повереницима преда. Почем је од омладинске беседе 1300 фор. а. вр. за позориште дошло, то остаје по буџету још толико да се осим интереса капитала испуни за субвенцију, а биће без сумње сувишка.

Одбор је попуњен.

Сутра ће се држати књижевно одељење — и тако су скупштине пуни 8 дана трајале.

Из немачко-банатске регименте 18. авг. Док граничари наше регименте лече ране добивене у боју код Кустозе за спасење немачког положаја Аустрије, дотле кака се награда спрема за толику оданост и сада опет новом крвљу обилато доказану верност граничара? Је ли се већ једном до увиђења дошло, да није право, да кукавна граница саразмерно пет пута више војника даје, да од њени синова за сваки бој саразмерно пет пута више жртвује него што то код становништва други круновина бива. Је су ли друге мање неправде престале, које су се тако укорениле, да граничару и не пада на памет, да се против њи потужи, него их као нешто сасвим обично сматра. Бар да би награда јуначким нашим синовима у томе била да се и неким злоупотребљенима крај учини! Равноправност ће у свој граници да влада, али не она равноправност која би за све народе једнака била, него друга нека, која би за Србе никакве правичне недоноси. Као што се у другим региментима слабо подупире српски живаљ, тако се и овде чини. Као што се ту же шајкаши, да ће им се ритске земље одузети, и ми се овде на то исто жалити морамо. Из поузданог извора дознадох, да је ратно министарство намерило, да од ушћа Бечеја код Титела па све докле Дунав земљиште наше регименте опасавала неки 12—14 села — наравно немачки, јер друге народности на диспозицији нема — све поред Дунава насели, и на ту цел свима општинама ритске земље одузме. Та колонизација чудно у очи пада, а ја питам само је ли право оно што се тим учинити намерава. Са немачко економичног гледишта нема се ништа против те вла-

дине мере навести, јер је за цело дужност сваке владе, да се о том брине, како ће земље, које су до сад или сасвим неупотребљене лежале, или бар врло малу корист доносиле, колико већи доходак народу, а тиме и прираштај своте за државне потребе одређене донети. Но у Аустрији неможе само немачко-економични момент бити меродаван, јер ово није држава у којој само један народ живи, гди је дакле свака мера, која немачки економични напредак за цел има, одма сама по себи оправдана, овде као у таквој држави, која има да тај до сада готово још нерешени задатак реши: како могу мање народности не само једна поред друге него и измеђ себе помешане живети. Овде велим свака мера владина, ако хоће да је дотични народи без неповерења приме, мора и са тог гледишта добро промишљања ипрема томе удешена бити. Јели то пак у предстојећем случају могуће? Ту без оклевања одговарам да јесте. Начин како се то постићи може показале су већ неке општине шајкашког батаљона, које су саме одкуп своји ритски земаља влади нудиле. Да је то пак по државу користније него пове насеобине, и отуд се види, што је влада насељавајући на Тиси ечанске Немце, дала истима земље по ниску цену, која се тек у многогодишњим ратама исплаћивати има. Осим тог им је још цркву сазидала, царев вић пак Рудолф из своје шатуле 30000 ф. за оправљање домова дао. При свем том тек су се онда насељавати почели, кад им је за 10 година слобода од сваког данка и давања војника осигурана. Наше би општине, кад би им се само важност тог корака као што ваља разложила, за цело под тим истим условима те земље прилиле, а ослобођење од данка и давања војника ни искале неби. Ако би зајам од владе искале, бар се може рећи, да су га пре заслужиле, него ечански немци; јер су Срби и крвљу својом платили интерес на интерес од како граница постоји. Ето како би влада праведно решила свој задатак, да обшти народно-економични напредак у држави у опште могућим учини.

Тај начин предлагале су влади и неке шајкашке општине. Али шта ће кад те молбе још непрестано у асталу батаљонског заповедника леже! И овдашња је једна српска општина такву једну молбу предала, па ево већ неколико месеци прође, а одговора нема. Ту се баш тако не жури ту треба дугог промишљања, а кад дође до заповести да се што брже рекрутује и порез утерива, онда то врло брзо иде. Истина чујем да је општинама одкуп ритски земаља нуђен, но незнам дали под тако згодним условима као ечанским Немцима. Кад сам неке запитао, зашто се у томе није успело, добио сам одговор, да општине нису хтеле те земље на себе примити, јер им је немогуће заискану цену платити. Запитах даље зашто их нису мало на то и погурали? Е то неиде — одговорили ми — воља се граничара мора поштовати. Ето чудо чудесе, и граничарска се воља поштује у случају таквом, где се народ у најгладнијим годинама затеже да купи ритске земље. Или је народ у граници такав, да се у свему, дакле и у тако важним случајевима његова слободна воља поштовати мора и може, и онда довраћа са досадашњим бирократским и на непрестаном тугорисању народа основаним апаратом, којим се у граници управљате неке се потпуна самоуправа да, па онда неки народ ради како хоће, ако себи шкоди, сам неки себи припише; — или народ у граници још није до те зрелости дорастао, да му се потпуно самоопредељење и у тако важним случајевима дозволити може; нег су му с тога још тутори нужни, — и онда господо тутори, кад се већ тако радо из љубави према народу тог теретног посла оканути немислите, а ви му будите и у овом случају, гди му се тако рећи о могућности даљег опстанка ради, строги и поштени тутори, те ту неразбориту сирочад о којој тако топло бригу водите, мало и погурајте да такав корак учине, за који ће вас и њихово потомство благосиљати. Они ће, велите ви плакати и викали, али ви и у другим стварима, о којима би бар врло тешко било доказати, да су им од толике користи, као ствар о којој говорим, у вашој турској брзи за њихово благостање баш тако јако се на њихов плач и вику неосврћете, па немојте ни сада. Но уверен сам да неби наикаквог натеривања требало, да народ увиди како је важно, да ритске земље не дођу другим у руке. Граничари су се услед дозвољене деобе у многи сели јако поделили, тако да поједине куће већином само по неколико ланаца земље имају. Отуд за сада још како тако животарати могу, јер марву у ритове терају, ритови им трске сенама и места за баште дају. То ће све престати кад им се рит одузме, па кад се народ намножи, неће моћи од своји неколико ланаца живити, него ће само док се граница укине — а на то ваља нећемо још дуго чекати — своје земље позадуживати и најпосле продати морати. Купци ће бити Немци из новонасељених села; недајући ни солдата ни порције кроз пуни десет година, а имајући у рукама здраву и одморну ритску земљу, ти Немци ће у толико за 10 година на ту цел већ доста новца набавити. Почне ли се њихов живаљ једанпут у наша села у граници увлачити, онда ће се са нашим сада чисто српским селима оно догодити,

што се са тако исто чистим српским селима у провинцијалу већ збило. Села ће т. ј. носити српска имена, остаће још наше лепо сазидане православне цркве, али ће у српским кућама стран народ живити, а у лепој православној цркви стран свештеник на латинском или другом ком језику своју мису читати, а синови оног народа, што је свако местанце те земље својом врелом крвљу обилато залио, док се против Турака за ослобођење тог парчета земље борио, и после још кроз толико време крвљу својом најтежи данак плаћао, синови тог народа потуцаће се као просијаци, док их једном сасвим небуде нестало. Том свему би се пак на пут стало, кад би наше општине ритске земље откупиле, па после међу своје становнике у праведном размеру поделиле, тада би се и на тај начин претећем осиромашењу доскочити могло. То се овде код нас увиђа, чујем, да су у неким општинама намерили, да као и шајкаши депутације цару шаљу, те да замоле, да се смилује на граничаре чија се верност сваком приликом од стране владе признавала и до неба уздизала, па да им се уступе ритске земље под угодним условима. То је врло добра намера и једини начин, да наш народ претећу опасност од себе одклони. А надати се, да власти наше никакве сметње тој доброј намери на пут стављати неће, јер је у граници ваља молити слободно. Ако се штогод збиља у овој ствари учини јавићу вам. Једаа граничар.

А. У Вршцу 17. августа. Данас, кад се сви народи у Аустрији труде и свакако довијају, да до својег природног права дођу, кад се наши листови за нашу светињу — народност и језик — боре; кад се наша дична омладина са свију страна за остварање ове светиње наше искупила, — намера сам и ја коју рећи о нашем кућевном злу, које нас већ од много година таре, и које нас и данас у свачем па и у светињи нашој пречи.

Вршац слободна кр. варош, стара мртвачка стража српске народности и уставне Војводине, броји се као највећа српска варош у Банату. Вршац има свега до 20 хиљада становника, од који су преко 10 хиљада Срби а прочи Немци.

По овоме морао би Вршац фирму српску имати, и морао би као српска варош код куће и ван куће важити. Дакле језик српски имао би код нас ако не искључиво пословни, оно бар са немачким једнак ил равноправан бити.

Језик — фирма — огледа се најбоље у јавном животу и у школи.

Да видимо како стојимо ми са јавним животом, пословним језиком, и како са школама.

Код нас у нашој варошкој кући — магистрату — све се скоро искључиво немачким језиком ради и послује. Код суда, сиротинске власти, администрације, управе и економије воде се записници искључиво немачким језиком, порезне, новчане, сиротинске, благајне рачунске и проче књиге, све су немачке. Предрачуни, рачуни, контрола као и цела њихова справа, све је то чисто немачки. Архива, њени списови и све у тај ред спадајуће, и то је немачки. Посмртни списи, и њиве расправе такође су немачки. Језик саветовања и устменог званичног међусобног говора, управ договарања, немачки је. Објаве за продају непокретни и покретни добара штампају се само немачким језиком. Извешта, решења, закључци и проче, све је то великом огромном већином немачки, једним словом у нашем магистрату и јавном животу, изгледа скоро тако као у Берлину!

Је ли то равноправност?

Сад да видимо како стојимо са школама.

Немци, који су бар данас још у мањини, имају седам мушких и четири женске школе главне, затим две тако зване тривијалне, свега 13 школа, са 13 учитеља. Ми Срби имамо у истом размеру девет школа са 9 учитеља. Дакле Немци имају 4 школе и 4 учитеља више него ми Срби, и зато вуку они 1600 ф. а. вр. годишње из заједничког благајнице више него ми.

Управитељ немачки школа прими 700 ф., а управитељ наши школа 400 ф. годишње из варошке заједничке благајнице. Дакле и овде су Немци 300 ф. годишње скупљи.

Школска немачка зданија су из варошке заједничке благајнице подигнута и данас обдржавана. Вредност њихова износи најмање 40 хиљада фор. а. вр. Зданија су здрава лепа и двоспратна, и одговарају својој задаћи.

Срби имају само једно од вароши подигнуто школско зданије, које може 10 хиљада фор. а. вр. вредити. Школе српске су већином у ђумезима за које варош нешто кирије плаћа. Ови ђумези неодговарају потреби ни најмање, а и за здравље деце шкољиви су.

Дакле и овде у школским домовима наши суграђани Немци 30 хиљада а. вр. скупљи него ми.

Је ли то равноправност?

Ван побројаних школа имамо још једну општинску (заједничку) школу подреалку.

Подреалка има 6 учитеља, од ови су 5 по 500 ф. а 1, и тај је учитељ српског језика и катихета, са 300 фор. годишње плате.

У овој заједничкој српско-немачкој школи, предају се све науке немачким језиком, а српски језик није предмет редовног предавања.

Подреалка је у колико српска у толико и немачка, и ово би имало за основ учитељима и управитељу да служи, но у место тог зове се наша заједничка школа данас „лајче шале“ а учитељи ове равноправне школе увршени су под насловом „Lehrpersonale der deutschen Schulen in Werschetz.“

Није ли то као у Берлину?

То нам је наше данашње стање у слободној краљевој, 10 хиљада Срба бројећој вароши Вршцу. Отуд се најбоље увиди, како се код нас „равноправност“ свађа, тумачи и извршује.

Да је ово по нас овдашње Србе огромно зло, велико и највеће зло, то ће сваки Србин а и безпристраста туђин признати; а да се ово зло, које нас у нашим природним и земаљским законима допуштеном развиту јако пречи, мора лечити и излечити, то ће сваки Вршћанин признати.

Ја сам по српској и грађанској дужности казао неправду која се нами Србима нанаша, а они који су позвани, да се овој неправди одупру, чиновници и заступници наше вароши, нег своје учине, пак ће онда и код нас боље бити.

Ја се уздам, да ће краљевски повереник наше вароши, г. Мураћи и на ово наше зло око своје баци, и наредбс учинити да једанпут и ми са нашим суграђанима Немцима збиља равноправни постањемо, та доста нам је већ њиног тугорисања.

Новије.

— У Паризу је учињена важна промена у личном саставу министарства. „Монитер“ од 11. т. м. донео је царски указ којим се досадањи француски посланик у Цариграду, маркиз Мустје поставља за министра спољашњих послова, на место Друен де Лиса, који је оставку дао. Овом последњем писао је цар следеће писмо:

„Љубазни господине Друен!

„Живо сажаљевам, што ме околности принуђавају да вашу оставку примим; али почем се одричем ваше сарадње, хоћу давам дајем доказа да вас особито уважавам, постављајући вас за члана тајног савета. Ваш нови положај биће од те користи, да се непрекину одношаји које ваша осветљена увиђавност и оданост за моју личност и династију мени тако драгим чине.“

— Постављење досадањег француског посланика код цариградског двора за министра спољашњих послова сматра се уобште као знак да смо на прагу решења и источног питања.

— Лондонски „Морнинг Пост“ пише: „имамо основа веровати, да ће грчки краљ по свој прилици уговорити женидбу, која ће дати више сјајности његовом званију европског владарца. Али као да тај уговор зависи од извесних услова, који би били такви да се њима узвиси положај грчке владе у очима света.“

Париска „Преса“ додаје томе гласу званичног инглеског листа ово: „зарученица грчког краља Ђорђа мислимо да је принцеза Лујза кћи краљице Викторије.“

— Чује се да ће бив. министар инглески Гледстон, који путује да види Рим, отићи, по жељи краљице, и у Грчку, да би тамо сазнао положај ствари и уверио се о будућности младог краља Ђорђа.

Неће ли и у женидби грчког краља бити кака знака о скорим важним догађајима на истоку?

Бечки листови јављају да се ради о женидби кнеза од Румунске са руском принцезом Лајхтенберж-кињом.

По лондонском „Ентернационалу“, руска војска што је становала у Литванији и у Пољској добила је за цело налог да путује на јужну границу царевине.

Из Беча телеграфишу „Пестер Лојд“ да су главни консули (аустријски): из Букурешта и Београда позвани у Беч ради давања извештаја.

Званични бечки лист доноси уговор који је закључен између Аустрије и Прусије. Тај говор у главном се слаже са условима мира који су унапред утврђени у Николсбургу, и које смо ми у своје време саопштили. За саопштење целог аустријско-пруског уговора тек да ћемо у идућем броју места имати.

— Инглеска жели, као што из Лондона јављају, да Турска прода Кандију Грчкој. Цена Кандије рачуна се на двадесет милиона фунти стерлинга (око четрдесет милиона дуката.) У Лондону говоре, да вође народног устанка у Кандији моле Русију да се ова прими заштитовања (протектората) над Кандијом, али да Русија ту молбу одбија.

СТЕЧАЈ.

За упражњено место једног професора код кикиндске дистр. реалне школе, који ће имати натуралну повесницу, географско цртање, калиграфију и немачки језик предавати, распи-сује се стещиште с тим додатком, да сваки молбеник своју са сведочанствима снабђену прозвеницу ового магистрату па-даје до 15 септембра п. р. текуће године поднети има.

Са овим местом склопана је годишња плата од 693 форинта а. вр. и то:

у име плате	523 фор.
у име стана	105 „
у име огрева	63 „

У В. Кикинди 11. августа 1866.